

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**МАТЕРІАЛИ
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ:
ЗАГАЛЬНОКРИМІНАЛІСТИЧНІ
ЗАСАДИ МЕТОДИКИ, ТАКТИКИ
ТА ТЕХНОЛОГІЇ»**

Харків
2019

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**МАТЕРІАЛИ
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ:
ЗАГАЛЬНОКРИМІНАЛІСТИЧНІ
ЗАСАДИ МЕТОДИКИ, ТАКТИКИ
ТА ТЕХНОЛОГІЇ»**

(обов'язкова)

для студентів денної форми навчання

другого (магістерського) освітньо-кваліфікаційного рівня

галузі знань 08 «Право»

спеціальності 081 «Право»

Харків
2019

Матеріали для практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Розслідування злочинів: загальнокриміналістичні засади методики, тактики та технології» (обов'язкова) для студентів денної форми навчання другого (магістерського) освітньо-кваліфікаційного рівня галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» / уклад.: В. Ю. Шепітько, Г. М. Гетьман, М. В. Костенко та ін. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2019. 55 с.

У к л а д а ч і : В. Ю. Шепітько,
Г. М. Гетьман,
М. В. Костенко,
О. В. Курман,
К. В. Латиш,
А. Д. Марушев,
К. О. Спасенко,
В. О. Яремчук

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2019

ВСТУП

«Розслідування злочинів: загальнокриміналістичні засади методики, тактики та технології» є ситуаційною навчальною дисципліною, яка викладається з метою надання теоретичних положень та практичних рекомендацій, що розроблені на підставі вимог кримінального та кримінального процесуального права, узагальнень слідчої практики, використання яких з урахуванням особливостей конкретного злочину та слідчої ситуації допомагає визначити оптимальну систему слідчих (розшукових) дій для встановлення істини у кримінальному провадженні. Оволодіння знаннями з криміналістичної методики та отримання належних практичних умінь є обов'язковими для слідчого, прокурора, слідчого судді, співробітників органів правопорядку, оскільки виконувати ними функції безпосередньо пов'язані із застосуванням саме їх.

Мета осягнення дисципліни полягає у здобутті слухачами необхідних теоретичних відомостей з криміналістичної методики, навчанні їх методично правильно прикладати найбільш ефективні рекомендації з розслідування окремих видів злочинів. Вони мають засвоїти суть окремих методик розслідування, зміст основних понять і категорій; особливості планування та програму дій слідчого з розслідування окремого виду злочину; виробити навички розкриття і розслідування окремих видів злочинів у різних слідчих ситуаціях.

Завданнями є: опанування головних понять та смислу криміналістичної методики; детальне вивчення теоретичних основ криміналістичної методики; засвоєння структури та змісту окремої криміналістичної методики; розуміння сутності криміналістичної характеристики окремих видів злочинів та кореляційних зв'язків між її елементами; розбір обставин, що підлягають з'ясуванню при розслідуванні конкретного виду злочину; навчитися аналізувати будь-яку слідчу ситуацію та розробляти програму дій слідчого щодо її вирішення; вміння висувати версії та планувати розслідування; формування навичок використання методичних рекомендацій у слідчо-

криміналістичній практиці; оволодіння особливостями тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій в залежності від виду злочину; освоєння видів і форм взаємодії органів впропорядку при розслідуванні злочинів.

Місце навчальної дисципліни «Розслідування злочинів: загальнокриміналістичні засади методики, тактики та технології» у структурі освітньо-професійної програми:

- належить до циклу професійно-практичних дисциплін;
- базується на: «Кримінальному праві», «Кримінальному процесі», «Криміналістиці», «Судовій бухгалтерії», «Судовій експертизі», «Фінансовому праві»;

- основні її положення мають використовуватися при вивченні дисциплін: «Теорія і практика кримінального процесуального доказування», «Судовий контроль у кримінальному провадженні», «Правові основи оперативно-розшукової діяльності», «Попередження злочинів: правові засади запобігання корупції», «Юридична психологія», «Основи кримінальної психології», «Пенітенціарна психологія».

Мета практичних і лабораторних занять з названої вище дисципліни – допомогти студентам у засвоєнні, закріпленні та систематизації відповідних теоретичних знань, а також їх застосуванні при виконанні практичних завдань; озброїти їх науково-методичним комплексом відомостей, необхідних для вироблення навичок розкриття і розслідування окремих видів злочинів у різних слідчих ситуаціях.

ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Т е м а	Кількість годин / кредитів		
		всього за темою	аудиторних	
			лекції	практичні заняття
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
1	Теоретичні основи та технології побудови криміналістичних методик розслідування злочинів	4	2	2
2	Структура та зміст окремої криміналістичної методики	4	2	2
3	Організаційно-тактичні основи взаємодії в розкритті й розслідуванні злочинів	4	2	2
4	Організаційно-тактичні основи групового методу розслідування злочинів	4	2	2
5	Тактика нейтралізації протидії розслідуванню злочинів	4	2	2
6	Розслідування злочинів корупційної спрямованості	4	2	2
7	Розслідування злочинів у сфері господарської діяльності	4	2	2
8	Розслідування злочинів у сфері використання інформаційних технологій	4	2	2
9	Розслідування злочинів у сфері службової діяльності	4	2	2
Усього		36	18	18

СПИСОК НОМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТИВ ТА ЛІТЕРАТУРИ ДО ВСІХ ТЕМ

Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 05.08.2018. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/t21>

Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. Дата оновлення: 20.01.2018. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>

Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 р. № 794-VIII. Дата оновлення: 28.08.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19>

Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-12. Дата оновлення: 02.08.2018. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>

Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 р. № 3341-12. Дата оновлення: 05.01.2017. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3341-12>

Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України; за заг. ред. В. Ю. Шепітька. Т. 20: Криміналістика, судова експертиза, юридична психологія. Харків: Право, 2018. 952 с.

Журавель В. А. Криміналістичні методики: сучасні наукові концепції: монографія. Харків: Апостіль, 2012. 304 с.

Керівництво з розслідування злочинів: наук.-практ. посібник / за ред. В. Ю. Шепітька. Харків: Одиссей, 2009. 960 с.

Коновалова В. Е., Шепітько В. Ю. Криминалистическая тактика: теории и тенденции: учеб. пособие. Харьков: Гриф, 1997. 256 с.

Криміналістика: підручник / за ред. В. Ю. Шепітька. Київ: Ін Юре, 2016. 640 с.

Криміналістика: підручник у 2-х т. Т. 1 / за ред. В. Ю. Шепітька. Харків: Право, 2019. 456 с.

Криміналістика: підручник у 2-х т. Т. 2 / за ред. В. Ю. Шепітька. Харків: Право, 2019. 328 с.

Криміналістика: ситуаційні моделі та завдання / за ред. О. Я. Баєва, В. Ю. Шепітька. Харків: Апостіль, 2012. 264 с.

Настільна книга слідчого: наук.-практ. вид. для слідчих і дізнавачів / М. І. Панов, В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова та ін. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ: Вид. Дім «Ін Юре», 2011. 736 с.

Тіщенко В. В. Теоретичні і практичні основи методики розслідування злочинів: монографія. Одеса: Фенікс, 2007. 260 с.

Шепітько В. Ю. Теория криминалистической тактики: монографія. Харьков: Гриф, 2002. 349 с.

Щур Б. В. Теоретичні основи формування та застосування криміналістичних методик: монографія. Харків: Харків юрид., 2010. 320 с.

Malevski H., Shepitko V., Shepitko M. Textbook of Criminalistics. Kharkiv, Ukraine, Apostil Publ., 2016. 488 p.

Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/>

Верховна Рада України: офіц. веб-портал. URL: <http://rada.gov.ua/>

Державне бюро розслідувань: офіц. сайт. URL: <https://dbr.gov.ua/>

Київський науково-дослідний інститут судових експертиз: офіц. сайт. URL: <http://www.kniise.com.ua/>

Харківський Науково-дослідний інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса: офіц. сайт. URL: <http://www.hniise.gov.ua/>

Міністерство юстиції України: офіц. сайт. URL: <https://minjust.gov.ua/ua>

Національна поліція: офіц. сайт. URL: <https://www.npu.gov.ua/>

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Т е м а 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ПОБУДОВИ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ МЕТОДИК РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

Питання для обговорення

1. Поняття та сутність методичних (криміналістичних) рекомендацій.
2. Предмет, завдання та значення криміналістичної методики у розслідуванні злочинів.
3. Принципи побудови та джерела криміналістичної методики.
4. Функції окремих криміналістичних методик.
5. Криміналістична та кримінально-правова класифікація злочинів як основа формування криміналістичних методик.
6. Напрями і шляхи удосконалення криміналістичних методик розслідування злочинів.

1. Провести порівняльний аналіз методики розслідування як розділу науки криміналістики та як процесу розслідування.

2. Розкрити зв'язки методики розслідування з іншими розділами криміналістики (загальними положеннями, криміналістичною технікою та криміналістичною тактикою).

3. Окреслити завдання методики розслідування злочинів у сфері господарської діяльності.

4. Визначити принципи побудови методики розслідування злочинів у сфері службової діяльності.

5. Охарактеризувати основні джерела (методологічні, правові, практичні та наукові) методичних рекомендацій щодо розслідування злочинів корупційної спрямованості.

6. Розглянути описово-інформаційну, пізнавально-прагматичну, прогностично-евристичну та дидактичну (навчальну) функції методики розслідування злочинів у сфері використання інформаційних технологій.

7. Надати криміналістичну класифікацію злочинів на прикладі методик розслідування вбивств різних категорій.

8. Сформулювати основні напрями та шляхи вдосконалення методики розслідування злочинів у сфері використання інформаційних технологій.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Криміналістика. Академічний курс: підручник / Т. В. Варфоломєєва, В. Г. Гончаренко, В. І. Бояров та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 504 с.

Організація розслідування окремих видів злочинів: навч. посібник / А. Ф. Волобуєв, О. Є. Користін, Р. Л. Степанюк та ін.; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків: ХНУВС, 2010. 568 с.

Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному викладі): підручник. Київ: Кондор, 2005. 588 с.

Сучасні проблеми криміналістики: навч. посібник / О. В. Геселев, І. І. Присяжнюк, Я. А. Соколова, Г. В. Щербакова. Київ: Нац. акад. прокуратури України; Кіровоград: Антураж А, 2012. 424 с.

Тищенко В. В., Барцицька А. А. Теоретичні засади формування технологічного підходу в криміналістиці: монографія. Одеса: Фенікс, 2012. 198 с.

Т е м а 2. СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ОКРЕМОЇ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ МЕТОДИКИ

Питання для обговорення

1. Структура окремої криміналістичної методики розслідування злочинів.

2. Поняття і сутність криміналістичної характеристики злочинів. Її співвідношення з кримінально-правовою та кримінологічною характеристиками.

3. Елементи криміналістичної характеристики злочинів (спосіб злочину; місце та обстановка; час вчинення злочину; знаряддя й засоби; предмет злочинного посягання; особа

потерпілого; особа злочинця; типові сліди злочину). Взаємозв'язки елементів криміналістичної характеристики певного виду злочинів.

4. Основи планування й організації розслідування злочинів.

5. Типові версії у структурі окремої криміналістичної методики.

6. Обставини, що підлягають з'ясуванню у процесі розслідування злочинів.

7. Поняття, сутність та види слідчих ситуацій у методиці розслідування злочинів.

8. Система слідчих дій і тактичних операцій як засобів розв'язання завдань розслідування.

1. У Київській ВП ГУНП у Харківській області 30.08.2016 р. на 10 годину надійшло повідомлення від В. О. Куркіна про те, що під час прогулянки із своїм собакою в лісовому масиві він побачив згорілий автомобіль «Ніссан Альмера» з європейськими номерами з сильно обгорілим трупом на місці водія всередині автомобіля.

При огляді місця події встановлено, що причиною загоряння був вибух через застосування оборонної ручної осколкової гранати Ф-1. Крім того, документи власника авто і водійське посвідчення особи, яка знаходилась за кермом, відсутні. Труп направлено до відділення Харківського обласного бюро судово-медичної експертизи.

Дане повідомлення внесене до Єдиного реєстру досудових розслідувань 30.08.2016 р. за ознаками кримінального злочину, передбаченого ч. 1 ст. 115 КК України.

Судово-медичною експертизою встановлено, що смерть настала в результаті нанесення особі колото-різаних ран гострим ріжучим предметом (орієнтовно стилетом або кортиком) у ділянку серця приблизно 20 – 21 серп. 2016 р.

Ознайомтеся з обставинами кримінального провадження та дайте відповіді на наступні питання:

1. Визначте елементи криміналістичної характеристики.

- 2. Побудуйте та обґрунтуйте слідчі версії.*
- 3. Установіть слідчу ситуацію та охарактеризуйте її.*

2. До чергової частини Білоцерківського ВП 01.02.2017 р. надійшла заява від представника ТОВ «Біофарма-інвест» (Київська область, м. Біла Церква, вул. Київська, 37) про те, що о 9 годині 01.02.2017 р. невідомі особи (особа) шляхом зламу вхідних дверей проникли до офісних приміщень та викрали п'ять ноутбуків, зламали сейф, з якого вкрали 25 000 грн, печатку та штамп. Під час огляду місця події встановлено, що приміщення, яке орендує ТОВ «Біофарма-інвест», знаходиться під охороною, але сигналізація була відключена; вхідні замки механічно не пошкоджені. На сейфі виявлено велику кількість відбитків пальців рук. Дане повідомлення внесене до Єдиного реєстру досудових розслідувань 01.02.2017 р. за ознаками кримінального злочину ч. 3 ст.185 КК України.

Вивчіть обставини кримінального провадження та:

- 1. Визначте елементи криміналістичної характеристики.*
- 2. Висуньте та обґрунтуйте слідчі версії.*
- 3. Окресліть, які гласні та негласні слідчі (розшукові) дії необхідно провести.*

3. У досудовому розслідуванні встановлено, що громадянин України П. О. Іванов у лютому 2018 р., перебуваючи у м. Чикаго (США), придбав у нестановленої особи 165 патронів до мисливської нарізної вогнепальної зброї калібру 7,62x51 мм (.308Win), у супермаркеті металеву конструкцію каркасу підставки для взуття, яку розібрав і у її порожнині помістив вказані патрони. Пізніше з метою приховання від митного контролю та переправлення із США до України зазначених патронів П. О. Іванов 26.02.2018 р. здав металеву підставку для взуття до відділення міжнародного поштового відправлення. Крім того, у митну декларацію № CV913365769CA вніс неправдиві відомості, що у поштовому відправленні знаходяться одяг, господарські товари та тумбочка.

Ознайомтеся з кримінальним провадженням та дайте відповіді на такі питання:

1. *Визначте елементи криміналістичної характеристики.*
2. *Висуньте та обґрунтуйте слідчі версії.*
3. *Які обставини необхідно з'ясувати у процесі розслідування?*
4. *Які гласні і негласні слідчі (розшукові) дії слід провести?*

4. У результаті проведення оперативно-розшукових заходів співробітниками СБУ Закарпатської області встановлено, що О. М. Ляшко та М. В. Юхно незаконно придбали вогнепальну зброю, а саме пістолет-кулемет Скорпіон, боеприпаси, зокрема набої калібру 7.65 мм у кількості 50 штук, і намагалися це продати. З метою реалізації злочинного наміру О. М. Ляшко надіслав Т. М. Бурцеву за допомогою засобів мобільного зв'язку повідомлення про те, що замовлене надійшло, номер банківської картки на ім'я М. В. Юхна для передоплати грошових коштів за зброю та боеприпаси. Т. М. Бурцев здійснив перерахування коштів на банківську картку у розмірі 13 000,00 грн 08.04.2015 р.

Дане повідомлення внесене до Єдиного реєстру досудових розслідувань за ознаками кримінального злочину, передбаченого ч. 1 ст. 263 КК України.

Розглянувши кримінальне провадження, дайте відповіді на наступні питання:

1. *Висуньте та обґрунтуйте слідчі версії.*
2. *Які обставини необхідно з'ясувати у процесі розслідування?*
3. *Які гласні і негласні слідчі (розшукові) дії треба провести?*

С п и с о к л і т е р а т у р и

Колесниченко А. Н., Коновалова В. Е. Криминалистическая характеристика преступлений: учеб. пособие. Харьков: Юрид. ин-т, 1985. 93 с.

Коновалова В. Е. Версия: концепции и функции в судопроизводстве. Харьков: Консум, 2000. 146 с.

Коновалова В. Е. Убийство: искусство расследования: монография. Харьков: Юрайт, 2013. 320 с.

Негласні слідчі (розшукові) дії та використання результатів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному провадженні: навч.-практ. посібник. Харків: Оберіг, 2013. 344 с.

Старушкевич А. В. Криміналістична характеристика злочинів: навч. посібник. Київ: Правник – НАВСУ, 1997. 44 с.

Тіщенко В. В. Теоретичні і практичні основи методики розслідування злочинів: монографія. Одеса: Фенікс, 2007. 260 с.

Чорноус Ю. М. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів: монографія. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 492 с.

Шевчук В. М. Тактичні операції у криміналістиці: теоретичні засади формування та практика реалізації: монографія. Харків: Апостіль, 2013. 440 с.

Шепітько В. Ю. Криміналістична тактика (системно-структурний аналіз): монографія. Харків: Харків юрид., 2007. 431 с.

Т е м а 3. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ ОСНОВИ ВЗАЄМОДІЇ В РОЗКРИТТІ Й РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ

Питання для обговорення

1. Поняття і принципи організації взаємодії при розкритті і розслідуванні злочинів. Сутність тактики взаємодії під час розслідування.

2. Види і форми взаємодії в розкритті й розслідуванні злочинів.

3. Сутність організаційно-тактичних основ взаємодії слідчого та прокурора у кримінальному провадженні.

4. Форми взаємодії слідчих та працівників оперативних підрозділів у процесі розслідування злочинів.

5. Організаційно-тактичні основи взаємодії слідчого з експертами та спеціалістами. Участь групи спеціалістів у проведенні слідчих (розшукових) дій.

6. Організаційні основи взаємодії слідчого з іншими суб'єктами під час кримінального провадження (з органами

державної влади, місцевого самоврядування, фіскальними органами, Державною прикордонною службою тощо).

7. Організаційно-тактичні основи використання засобів масової інформації (ЗМІ) у розшуковій діяльності слідчого.

8. Організаційно-тактичні основи взаємодії слідчого з громадськістю.

9. Організаційно-тактичні основи міжнародного співробітництва при розслідуванні злочинів.

5. До Снятинського ВП Косівського ВП ГУНП в Івано-Франківській області 22.07.2016 р. на 17 годину надійшло повідомлення від служби «102» про те, що о 16 годині 40 хвилин вулицею Коробінською, що у с. Джурів Снятинського району, рухався автомобіль «Віто 111CDI», реєстраційний номер АТ 0923 ВА, з одноосьовим причепом, в якому відбувся вибух піротехнічних засобів, внаслідок чого пошкоджено вищевказаний автомобіль. Водій і невідома особа, яка в цей час знаходилась неподалік, отримали тілесні ушкодження у вигляді вибухової травми, численних поранень тулуба і кінцівок. Вони були доставлені до Снятинської ЦРЛ із діагнозом: «Вибухова травма, множинні садна тулуба та кінцівок».

За даним фактом внесені відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань 23.07.2016 р. за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 267 КК України.

Проаналізуйте обставини кримінального провадження та визначте:

1. Які гласні і негласні слідчі (розшукові) дії необхідні?
2. Яких спеціалістів слід залучити до проведення слідчих (розшукових) дій?
3. Які форми взаємодії слідчого з учасниками кримінального провадження?

6. До СВ Трускавецького ВП Дрогобицького ВП 07.08.2018 р. звернулася О. В. Фоміна із письмовою заявою про те, що 29.07.2018 р. приблизно з 18 години 55 хвилин до 19 години 40 хвилин працівник обмінного пункту валют,

що знаходиться на території заправки «ОККО» на вул. Дрогобицькій у м. Трускавець Львівської області, реалізував їй купюру у 100 доларів США серії LF58195244F, яка виявилась підробленою. СВ Трускавецького ВП Дрогобицького ВП ГУНП у Львівській області 07.08.2018 р. зареєстроване кримінальне провадження за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 199 КК України.

Ознайомтеся з обставинами кримінального провадження та визначте:

- 1. Які гласні й негласні слідчі (розшукові) дії потрібні?*
- 2. Яких спеціалістів варто залучити до проведення цих слідчих (розшукових) дій?*
- 3. Які судові експертизи необхідні?*

7. У результаті проведення оперативно-розшукових заходів встановлено, що у період з січня до вересня 2018 р., маючи та реалізуючи злочинний умисел, направлений на вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 204 КК України, В. В. Бондаренко за оголошенням в Інтернеті придбав у невстановленої особи незаконно виготовлені алкогольні напої, а саме водно-спиртову суміш, розлиту у пластикові пляшки об'ємом 10 л та тетрапакові упаковки без етикеток об'ємом від 2-х до 3-х л кожна з написом Finlandia vodka of Finlandia, загальним розміром 153 л та підакцизний товар – спирт етиловий, розлитий у пластикові пляшки без етикеток об'ємом 10 л кожна, у загальному розмірі 700 л за ціною 40 грн за літр, які з метою подальшого незаконного зберігання та збуту транспортував на належному йому автомобілі «Geely модель Fe-1» до місця свого проживання, де зберігав до 19.09.2018 р. За даними матеріалами зареєстровано кримінальне провадження за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 204 КК України.

Ураховуючи обставини кримінального провадження, визначте:

- 1. Форми взаємодії слідчого з учасниками кримінального провадження.*
- 2. Які гласні й негласні слідчі (розшукові) дії необхідно провести?*

3. Яких спеціалістів варто залучити до цих слідчих (розшукових) дій?

8. Л. на автовокзалі у м. Житомир 24.01.2016 р. приблизно о 17 годині придбала щось у невстановленої досудовим розслідуванням особи у прозорому поліетиленовому пакеті. Під час огляду Л. у приміщенні Богунського ВП ГУНП у Житомирській області виявилось, що у ньому знаходились тридцять таблеток рожевого кольору неправильної геометричної форми, які вона добровільно надала. Згідно із висновком експертизи таблетки містять 3,4-метилендіоксиметамфетамін, що належить до особливо небезпечних психотропних речовин, обіг яких заборонено. Підозрювана вину заперечувала і стверджувала, що знайшла це у вбиральні. Однак при знятті інформації з транспортних телекомунікаційних мереж зафіксовані розмови Л. з невстановленими слідством особами щодо придбання та оплатного збуту зазначеного, зі змісту яких зрозуміло, що Л. неодноразово це робила.

Після вивчення обставин кримінального провадження визначте:

1. Особливості взаємодії слідчого та спеціаліста під час огляду вилучених об'єктів.

2. Які судові експертизи треба призначити? Які питання слід поставити експерту?

3. Особливості взаємодії слідчого та експерта у процесі проведення експертизи.

9. Біля житлового будинку № 1 на вул. Щербанюка у м. Чернівці 08.09.2017 р. о 1 годині 30 хвилини А. під час бійки із своїм братом О. умисно наніс йому удари ножом у спину, спричинивши останньому колото-різані поранення, що призвели до смерті. При огляді ділянки дороги, що знаходиться за вищевказаною адресою, знайдені численні сліди речовини бурого кольору. Під час огляду на спині трупа справа на відстані 90 см від підшовної поверхні стопи виявлено рани, розташовані у косо-горизонтальному напрямку. Згідно з висновком судово-медичної експертизи трупа О. зафіксовано

проникаючі колото-різані поранення на спині справа, що мають ознаки важкого тілесного ушкодження, у результаті чого настала смерть. Допитаний у судовому засіданні судово-медичний експерт пояснив, що саме ці тілесні ушкодження від удару ножом є безпосередньою причиною загибелі.

З'ясувавши обставини кримінального провадження, визначте:

1. Тактичні особливості взаємодії слідчого зі спеціалістом при проведенні огляду місця події та трупа.

2. Які судові експертизи слід призначити? Які питання треба поставити експерту?

3. Які судово-експертні установи повинні здійснювати експертні дослідження?

10. Досудовим слідством встановлено, що В., не зареєструвавшись як суб'єкт господарської діяльності і не отримавши ліцензії інструктора атракціону, дозволу на введення атракціону в експлуатацію, а також не придбавши сертифікованого спорядження, без погодження з Микуличинською сільською радою в порушення «Правил будови і безпечної експлуатації атракціонної техніки» у смт. Микуличин на вул. Космонавтів незаконно встановив над руслом гірського потоку саморобну канатну переправу з двох сталевих канатів. Крім того, самовільно виготовив у вигляді лямочного пояса спорядження, яке використовував для надання платних послуг бажаючим здійснити переправу. Під час руху через потік Т. сталевий канат розірвався, у результаті чого він упав зі значної висоти на землю та одержав численні травми, що спричинило його смерть. При огляді місця події виявлено труп Т., сліди речовини бурого кольору, розірвані канат та саморобне лямочне спорядження.

Вивчіть обставини кримінального провадження та сформулюйте відповіді на питання:

1. Які гласні й негласні слідчі (розшукові) дії необхідні?

2. Яких спеціалістів слід залучити до них?

3. Які експертизи треба призначити? Які питання необхідно поставити експерту?

Список літератури

Алексейчук В. І. Огляд місця події: тактика і психологія: монографія. Харків: Апостіль, 2011. 232 с.

Взаємодія при розслідуванні економічних злочинів: монографія / за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків: Курсор, 2009. 320 с.

Взаємодія слідчого з органами дізнання при провадженні досудового слідства у кримінальних справах: навч. посібник. Харків: Право, 2008. 296 с.

Демидова Є. Є. Тактика допиту обізнаних осіб: монографія. Харків: Апостіль, 2013. 232 с.

Кучер В. О., Хитра А. Я. Взаємодія слідчого та органу дізнання при провадженні кримінальних справ: курс лекцій. Львів: Держ. ун-т внутр. справ, 2009. 100 с.

Яремчук В. О. Організація і тактика залучення спеціаліста при проведенні слідчих (розшукових) дій: монографія. Харків: Апостіль, 2015. 228 с.

Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України від 07.07.2017 р. № 575. Дата оновлення: 07.07.2017. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>

Інструкція з організації діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України: затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України від 06.07.2017 р. № 570. Дата оновлення: 15.09.2017. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0919-17>

Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події: затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України від 03.11.2015 р. № 1339. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15>

Порядок взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини: затв.

наказом Міністерства внутрішніх справ України від 29.09.2017 р. № 807/1193/279. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1299-17>

Порядок спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами: затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України від 24.07.2017 р. № 621. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0998-17>

Т е м а 4. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ ОСНОВИ ГРУПОВОГО МЕТОДУ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

Питання для обговорення

1. Поняття і принципи групового методу розслідування злочинів.
2. Організаційні форми групового методу розслідування злочинів.
3. Основи планування розслідування злочинів груповим методом.
4. Завдання та функції чергової слідчо-оперативної групи.
5. Організаційно-тактичні основи створення слідчої групи, її функції та завдання.
6. Завдання та функції слідчо-оперативних груп.
7. Організаційно-тактичні основи створення слідчо-оперативних груп.
8. Міжнародна слідча група – її завдання і порядок створення.

11. У Личаківський ВП ГУНП у Львівській області 30.08.2016 р. на 7 годину надійшло повідомлення від В. О. Бондаренка про те, що під час прогулянки зі своїм собакою у лісовому масиві стежинкою повз будинки, що

розташовані на вул. Личаківській у м. Львів, поблизу б. 275 побачив мертву жінку з колото-різаними ранами в ділянці живота, а за декілька кроків чоловіка з перерізанним горлом. Навкруги них були розкидані жіноча сумка, портфель, гаманець та інші дрібні речі.

Ознайомтеся з обставинами кримінального провадження та дайте відповіді на наступні питання:

1. Яка група повинна виїхати на місце вчинення злочину?

2. Назвіть склад учасників групи.

3. Визначте функціональні обов'язки учасників групи.

12. Під час досудового розслідування встановлено, що 20.03.2015 р. неповнолітня особа В. О. Штакал, діючи за вказівкою М. О. Ткаченка, при спілкуванні в мережі Інтернет з М. В. Кондратенком призначила йому зустріч біля зупинки метро «Пролетарська» у м. Харків. У той самий день приблизно о 19 годині вона привела М. В. Кондратенка (за попередньою домовленістю з М. О. Ткаченком) до лісосмуги, що знаходиться на вул. Плитковій у м. Харків, де на них вже очікували М. О. Ткаченко та невстановлена досудовим слідством особа. На території лісосмуги М. В. Кондратенку були нанесені удари М. О. Ткаченком та невстановленою особою, які спричинили згідно з висновком судово-медичної експертизи синці та садна на голові і правій руці. Погрожуючи фізичною розправою, вони змусили М. В. Кондратенка зняти з себе весь одяг. Після чого відкрито заволоділи грошима потерпілого в сумі 350 грн та мобільним телефоном «Qimo Quest 507» вартістю 1000 грн, заподіявши потерпілому шкоду на загальну суму 1350 грн.

Знову діючи за вказівкою М. О. Ткаченка, 25.03.2015 р. неповнолітня особа В. О. Штакал при спілкуванні в мережі Інтернет призначила побачення В. О. Миргородському біля станції метро «Тракторний завод» у м. Харків. У той самий день вона о 17 годині 30 хвилин привела В. О. Миргородського в обумовлене раніше з М. О. Ткаченком місце до лісосмуги на вул. Миру м. Харків, де вже знаходилися М. О. Ткаченко та М. В. Фоменко. У лісосмузі за клубом «Роял» до В. О. Мир-

городського заду підбігли М. О. Ткаченко та М. В. Фоменко, почали наносити численні удари руками і ногами по різних частинах тіла та, погрожуючи фізичною розправою, змусили зняти з себе весь одяг. В. О. Штакал всі знущання знімала на відеокамеру мобільного телефону. Після цього у потерпілого забрали шкіряну куртку, смартфон Xiaomi Redmi 3 та гроші у сумі 320 грн.

Продовжуючи скоєння злочинів, 27.03.2015 р., 29.03.2015 р., 01.04.2015 р., 07.04.2015 р. неповнолітня особа В. О. Штакал разом з М. О. Ткаченком та М. В. Фоменком за попередньою змовою, діючи за відпрацьованою схемою, пограбували І. В. Сотника, П. П. Зіркова, О. В. Лузана і С. О. Чубаня. Своїми діями нанесли тілесні ушкодження потерпілим, викрали чотири смартфони, одну шкіряну куртку і три болоньові куртки, а також готівкові кошти на загальну суму 7 357 грн.

Вивчіть обставини кримінального провадження та дайте відповіді:

1. Яку групу треба створити для розслідування цих злочинів?

2. Визначте склад учасників групи.

3. Які гласні та негласні слідчі (розшукові) дії необхідні?

13. Досудовим слідством встановлено, що 03.07. 2015 р. в сел. Покотилівка Харківського району у лісосмузі виявлено тіло 15-річної дівчини. За висновком судово-медичних експертів дівчину згвалтували і задушили. При огляді місця події встановлено, що вбита лежала на спині. На її ногах відсутнє взуття, зняті джинси, одна сережка жовтого кольору у правому вусі. На тілі вбитої наявні тілесні ушкодження: синці, зокрема на шиї, розбиті губи, множинні садна. Документів та інших речей не було.

У тому самому селищі у лісосмузі поблизу Покотилівської залізничної станції 21.07.2015 р. знайдено тіло 17-річної дівчини. При огляді місця події встановлено, що вбита лежала на спині, сукня розірвана, одна сережка жовто-червоного кольору у правому вусі, на ногах немає взуття. На тілі вбитої – синці, губи розбиті, множинні садна і синці на шиї.

Документи та інші речі відсутні. За висновком судово-медичних експертів дівчину згвалтували і задушили.

У межах зазначеної території 03.08.2015 р. виявлено тіло 18-річної дівчини. Вбита лежала на спині, чорна спідниця розірвана, одна сережка білого кольору з червоним камінням у правому вусі. На ногах відсутнє взуття, зняті джинси. Документів та інших речей немає. Висновок судово-медичних експертів такий самий, як і попередні.

Крім того, за даними криміналістичних обліків, у селищі Покотилівка протягом 1988–1989 рр. були вбиті та згвалтовані більше 10 жінок різного віку (від 12 до 35 років).

Після з'ясування обставин кримінального провадження визначте:

- 1. Яку групу треба створити для розслідування цих злочинів?*
- 2. Склад учасників групи.*
- 3. Завдання та функції учасників групи.*
- 4. Які гласні та негласні слідчі (розшукові) дії необхідно провести для встановлення підозрюваної особи?*

14. До Генеральної прокуратури України з Польщі надійшли матеріали щодо підозри осіб у вчиненні розбійного нападу із заподіянням тяжких тілесних ушкоджень.

Відповідно до матеріалів розслідування поліцією Польщі, які отримала ГП України, встановлено, що 03.05.2015 р. затримані гр-ни Будко, Могилів і Галушко (жителі м. Вінниця) у польському м. Лешно у приміщенні ТФ «Евакс», яке належало гр-ну Польщі Чесельському, вчинили напад із застосуванням насильства на польських бізнесменів Барановського і Пизяка. Останні зайшли до приміщення з наміром купити оргтехніку і мали при собі готівкою суму в польських злотих, еквівалентну майже 150 000 доларів США. Поліцією Польщі встановлено, що організатором злочину був сам власник фірми «Евакс» Чесельський, який повідомив про співучасть у злочині Будка, Могилова і Галушка. Допитані як свідки вони заперечували свою причетність до злочину і пояснили, що перебували в Польщі на заробітках. Однак тіла

потерпілих польських бізнесменів Барандовського і Пізяка польська поліція виявила у м. Лешно у квартирі, яку знімали Будко, Могилів і Галушко, коли перебували у Польщі. До того ж після відвідування Польщі Будко, Могилів і Галушко придбали нові автомобілі імпортного виробництва.

Для проведення очних ставок за домовленістю з поліцією м. Лешно до України етапований Чесельський.

Ознайомтеся з обставинами кримінального провадження та дайте відповіді:

1. Яку групу треба створити для розслідування цього злочину?
2. Встановіть склад учасників групи.
3. Назвіть завдання та функції учасників групи.
4. Якими нормативно-правовими актами регулюються ці питання?

С п и с о к л і т е р а т у р и

Гаврилук В. І., Дубина В. І., Даничук М. П. Актуальні аспекти міжнародного співробітництва органів внутрішніх справ України на напрямку протидії торгівлі людьми. Київ: Цифра, 2015. 171 с.

Гордін Л. Я. Слідчо-оперативна група: проблеми створення та діяльності: монографія. Харків: ФІНН, 2009. 192 с.

Дубинский А. Я., Шостак Ю. И. Организация и деятельность следственно-оперативной группы. Киев: КВШ МВД СССР, 1981. 49 с.

Пилипчук В. П. Організація і тактика розшуку обвинувачених, підсудних та злочинців: посібник. Київ: НАВСУ, 2003. 100 с.

Погорецький М. А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія. Харків: Арсіс, ЛТД, 2007. 576 с.

Збірник методичних рекомендацій з питань розкриття та розслідування злочинів слідчими та оперативними працівниками органів внутрішніх справ України / за ред. П. В. Коляди. Київ: МВС України, 2004. 444 с.

Інструкція з організації взаємодії органів досудового

розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України від 07.07.2017 р. № 575. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE30805.html

Інструкція з організації діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України: затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України від 06.07.2017 р. № 570. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0919-17>

Про Національне центральне бюро Інтерполу: постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.1993 р. № 220. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/220-93-%D0%BF>

Т е м а 5. ТАКТИКА НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ЗЛОЧИНІВ

Питання для обговорення

1. Поняття та сутність протидії розслідуванню злочинів.
2. Форми прояву протидії при розслідуванні окремих видів злочинів.
3. Внутрішня протидія розслідуванню (у формі приховання злочину, його наслідків або причетних до нього осіб).
4. Зовнішня протидія розслідуванню (форми і способи).
5. Класифікація суб'єктів протидії розслідуванню злочинів.
6. Організаційно-тактичні заходи подолання протидії розслідуванню.
7. Проблеми виникнення тактичних помилок та їх попередження.
8. Тактика подолання лжесвідчень та викриття неправдивих показань.

15. У Шевченківський ВП Куп'янського ГУНП у Харківській області 30.06.2017 р. на 21 годину надійшло повідомлення від В. О. Бондаренка про те, що за місцем свого мешкання (вул. Польова, 18) знайшов дружину О. С. Бонда-

ренко мертвою. Вона покінчила життя самогубством через повішення на дереві за будинком.

Під час огляду місця події інших слідів насильницьких дій не виявлено. Труп відправлено для проведення судово-медичної експертизи до Шевченківського районного відділення судово-медичної експертизи Харківського обласного бюро судово-медичної експертизи (вул. Бубліченка, 15, смт. Шевченкове).

Дане повідомлення внесене до Єдиного реєстру досудових розслідувань 30.06.2017 р. за ознаками кримінального злочину, передбаченого ч. 1 ст. 115 КК України.

На допиті В. О. Бондаренко пояснив, що жили вони дружно, не сварились, але дітей не мали, про що загинула дружина дуже сумувала. У той день десь о 15 годині разом завітали на день народження до С. О. Климчука. О 17 годині дружина покинула їх, бо у неї розболілась голова, а він ще залишився і тільки о 20 годині 45 хвилин пішов додому. В. О. Бондаренко зазначив, що не п'є, але, на жаль, тимчасово ніде не працює, а підробляє на прохання сусідів по господарству.

С. О. Климчук із дружиною підтвердили, що після того, як жінка пішла, В. О. Бондаренко був з ними і пішов приблизно о 20 годині 40 хвилин. Інших гостей допитати не встигли.

Сусідки з будинків 15 та 17 з вулиці Польової пояснили, що подружжя Бондаренків часто сварилось, чоловік постійно пиячив, бив дружину, а не працював уже років п'ять. Крім того, дружина В. О. Бондаренка казала їм, що це все їй набридло, вона вижене його з хати, бо будинок належав їй.

У висновку судово-медичної експертизи зазначалось, що смерть настала через асфіксію, але є дві странгуляційні борозни, а на тілі застаріли синці.

Спираючись на обставини кримінального провадження, визначте:

1. Форму протидії розслідуванню злочину, охарактеризуйте її.

2. Суб'єктів протидії.

3. Тактичні прийоми подолання лжесвідчень та викриття неправдивих показань.

16. У Холодногірське ВП ГУНП у Харківській області 30.08.2016 р. на 21 годину надійшло повідомлення від В. О. Ляшенка про те, що його дочка К. В. Ляшенко згвалтована та пограбована невідомим чоловіком у його квартирі, яка розташована на восьмому поверсі за адресою: м. Харків, вул. Євгена Котляра, буд.15, кв. 49.

У ході огляду зазначеного місця події вилучені труси К. В. Ляшенко синього кольору та одна гігієнічна прокладка з видимими плямами бурого кольору.

На підставі постанови прокурора про відібрання біологічних зразків 31.08.2016 р. у потерпілої К. В. Ляшенко відібрано біологічні зразки з вмістом з піхви у приміщенні ХОБСМЕ, розташованого за адресою: м. Харків, вул. Дмитрівська, 14.

На допиті К. В. Ляшенко повідомила, що вона поверталась з вечірніх курсів, підійшла до під'їзду, відкрила його своїм ключем, увійшла і побачила чоловіка у чорній болоньовій куртці біля ліфта, до якого вони разом зайшли. Вона натиснула кнопку восьмого поверху, а він – дев'ятого. Коли вона почала виходити, невідомий теж вийшов, вдарив в обличчя рукою, змусив відкрити двері до квартири, потім вштовхнув її туди і закрив двері. Наказав не кричати, бо буде бити, і почав грубо зривати з неї одяг. Потім затягнув до кімнати, повалив на диван і згвалтував. Після цього одягнувся, забрав із сумочки смартфон Apple iPhone 8 Plus 64Gb, гроші у сумі 875 грн, золотий ланцюжок з шиї. Потерпіла стверджувала, що вона його майже не бачила і впізнати не зможе.

Через кілька днів батько потерпілої К. В. Ляшенко повідомив, що донька розповіла йому, що дуже злякалась, тому не усе розказала, бо гвалтівник погрожував, що знає, де вона живе, і буде приходити кожного дня, щоб її бити і гвалтувати. Крім того, вона зазначила, що добре його запам'ятала і може впізнати, до того ж укусила за руку і пошкрябала йому попереки нігтями.

Через три дні батько К. В. Ляшенко інформував слідчого, що невідомий чоловік зустрів дочку і погрожував убивством, якщо вона не забере заяву з поліції.

Вивчивши обставини кримінального провадження, визначте:

- 1. Форму протидії розслідуванню злочину, охарактеризуйте її.*
- 2. Суб'єктів протидії.*
- 3. Які тактичні прийоми допиту потерпілої необхідно застосувати для отримання правдивих й повних показань?*

17. Слідче управління фінансових розслідувань Головного управління Міндоходів у Рівненській області під час досудового розслідування у кримінальному провадженні № 3201418000000078 за фактом умисного ухилення від сплати податків службовими особами ПП «Авто-Рівне» (код ЄДРПОУ 31765702, м. Рівне, вул. Струтинської, буд. 31, кв. 101) за ознаками злочину, передбаченого ч. 3 ст. 212 КК України, дійшло висновку, що у кримінальному провадженні необхідно дослідити деякі фінансово-господарські операції ПП «Авто-Рівне» із контрагентами товариства та перевірити фактичність проведених фінансово-господарських операцій. На запит слідчого згідно зі ст. 93 КПК України надати документи отримана відповідь, що у них містяться відомості, які належать до комерційної таємниці, і тому це є неможливим. У судове засідання з розгляду клопотання на одержання тимчасового доступу слідчим до цих документів представники ПП «Авто-Рівне» не з'явились. На підставі ухвали слідчого судді слідчий прибув до офісного приміщення ПП «Авто-Рівне» з метою ознайомлення та зняття копій з зазначених в ухвалі слідчого судді документів. Директор підприємства О. Ю. Тимофеев заявив, що надати доступ до документів він не може через те, що вони знаходяться у сейфі в кабінеті бухгалтера О. В. Лук'янової, яка на цей час поїхала у службових справах до іншої організації. Крім того, відсутній юрист підприємства, який готує скаргу до апеляційного суду про незаконність виданої

ухвали. Ключів від кабінету та сейфа у нього немає. На прохання слідчого наданий номер мобільного телефону, але на дзвінки ніхто не відповідав. Як потім з'ясувалось, у О. В. Лук'янової було два номери телефонного зв'язку.

Ознайомтеся з обставинами кримінального провадження та визначте:

- 1. Форму протидії розслідуванню злочину, охарактеризуйте її.*
- 2. Суб'єктів протидії розслідуванню цього злочину.*
- 3. Тактичні прийоми подолання цієї протидії.*
- 4. Найбільш доцільну тактику дій слідчого у цій ситуації.*

18. До УСБ України звернувся приватний підприємець В. В. Олексіїв із заявою про те, що у нього вимагають хабар. На допиті повідомив наступне. Він орендує декілька приміщень на території державного підприємства загальною площею 150 м². У грудні поточного року спливає строк оренди. Директор державного підприємства В. О. Бородін під час зустрічі заявив, що продовжувати договір оренди не буде через те, що В. В. Олексіїв нібито не виконував умов договору в частині дотримання санітарних правил утримання приміщень. Через декілька днів до В. В. Олексіїва звернулася невідома особа, яка сказала, що вона «неофіційно представляє інтереси Б. і може допомогти у вирішенні питання». За свої послуги невідомий хотів отримати винагороду у розмірі 3000 доларів США. Цю особу підприємець декілька разів бачив разом із директором В. О. Бородіним. Крім того, В. В. Олексіїв повідомив, що у нього таких грошей немає, бо його бізнес дозволяє лише частково задовольнити побутові потреби і сплачувати податки. За даним фактом розпочате досудове розслідування. Слідчим вирішено провести тактичну операцію «Затримання на гарячому» при передачі грошей і затримати посередника разом із директором В. О. Бородіним. Для організації задуму одержані з банку 3000 доларів США, номери яких були переписані і помічені спеціальним розчином, покладені у поштовий конверт.

Передача поштового конверта на зустрічі посередника з заявником В. В. Олексіївим зафіксована. Посередник після отримання поштового конверта пішов до приймальної директора В. О. Бородіна, де заглянув до кабінету і зайшов. Через 15 хвилин до службового кабінету директора В. О. Бородіна увійшли працівники поліції та почали проводити обшук, у процесі якого ні грошей, ні поштового конверта не знайдено. Огляд рук і верхнього одягу директора В. О. Бородіна та посередника за допомогою ультрафіолетового освітлення ніяких міток (слідів) не виявив.

На допиті директор В. О. Бородін та посередник І. В. Ванько свідчили, що ніяких домовленостей з В. В. Олексіївим про продовження оренди в них немає, в отриманому конверті була перепустка на виїзд особистого автотранспорту І. В. Ванька.

Після ознайомлення з обставинами кримінального провадження визначте:

- 1. Форму протидії розслідуванню злочину, охарактеризуйте її.*
- 2. Суб'єктів протидії розслідуванню цього злочину.*
- 3. Тактичні прийоми подолання цієї протидії.*
- 4. Найбільш доцільну тактику дій слідчого у цій ситуації.*

Список літератури

Зеленецький В. С., Куркин Н. В. Обеспечение безопасности субъектов уголовного процесса. Харьков: КримАрт, 2000. 404 с.

Лисиченко В. К. Проблеми теорії та практики подолання протидії розслідуванню окремих різновидів злочинів, вчинених організованими групами, злочинними організаціями: монографія. Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2012. 319 с.

Орлов П. І., Волобуєв А. Ф., Осика І. М. Протидія економічній злочинності. Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2004. 568 с.

Пиріг І. В. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування: монографія. Дніпропетровськ: Дніпропетров. держ. ун-т внутр. справ, Ліра ЛТД, 2015. 432 с.

Плетенець В. М. Теорія та практика організаційно-тактичного забезпечення розслідування завідомо неправдивих повідомлень про загрозу громадській безпеці: навч.-практ. посібник. Дніпропетровськ: Дніпропетров. держ. ун-т внутр. справ, 2014. 132 с.

Семенов В. В. Розслідування вбивств, прихованих інсценуванням: монографія. Харків: Вид. Вапнярчук Н. М., 2006. 144 с.

Шепітько М. В. Злочини у сфері правосуддя: еволюція поглядів та наукові підходи до формування засобів протидії: монографія. Харків: Право, 2018. 408 с.

Щур Б. В. Тактика нейтралізації протидії розслідуванню злочинів, вчинених організованими групами: монографія. Харків: Гриф, 2005. 176 с.

Т е м а 6. РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ КОРУПЦІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ

Питання для обговорення

1. Поняття і криміналістична класифікація злочинів корупційної спрямованості.

2. Криміналістична характеристика злочинів корупційної спрямованості (обрати будь-який з перелічених: ст. 262, 308, 312, 313, 354, 357, 364, 364¹, 365², 368, 368³, 368⁴, 369, 369², 410 КК України).

3. Обставини, що підлягають доказуванню у процесі розслідування злочинів корупційної спрямованості.

4. Слідчі версії та особливості планування розслідування злочинів корупційної спрямованості.

5. Типові слідчі ситуації та комплекс слідчих дій на

початку досудового розслідування злочинів корупційної спрямованості.

6. Особливості тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій.

7. Система судових експертиз, які призначаються під час розслідування злочинів корупційної спрямованості.

19. До Національного антикорупційного бюро України звернулася дружина підозрюваного К. В. Хлопова з заявою про те, що посадовець Генеральної прокуратури України старший прокурор О. О. Купеник групи прокурорів в одному з кримінальних проваджень вимагав 20 000 доларів США за укладення угоди про визнання винуватості з двома особами, підозрюваними у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 307 КК України, на умовах призначення покарання та звільнення від його відбування з випробуванням. У разі відмови від «пропозиції» старший прокурор групи прокурорів О. О. Купеник погрожував підозрюваним покаранням у виді позбавлення волі на строк 11–12 років.

За умовами «угоди» 20 000 доларів США мали бути сплачені двома траншами. Перший – 15 000 доларів США як завдаток, решта (5 000 доларів США) – перед скеруванням до суду укладених між ним як прокурором у кримінальному провадженні та підозрюваними угоди про визнання винуватості.

Визначивши обставини кримінального провадження, дайте відповіді на питання:

1. Які тактичні операції необхідні на початку кримінального провадження?

2. Які гласні і негласні слідчі (розшукові) дії слід провести на початку кримінального провадження для затримання посадовця ГПУ?

3. Які експертизи треба призначити у цьому кримінальному провадженні?

20. Від М. надійшла заява до слідчого управління, в якій викладено корупційну схему, за якою представники іноземної

компанії надавали неправомірну вигоду за сприяння у здійсненні видобутку бурштину в Україні шляхом, зокрема, незаконного впливу на посадових осіб Держгеокадастру, Держлісагентства, Держгеонадр України, органів місцевого самоврядування з метою безперешкодного ухвалення рішень на користь зазначеної іноземної компанії.

Ознайомтеся з обставинами кримінального провадження та визначте:

1. Типову слідчу ситуацію на початку кримінального провадження.

2. Які гласні й негласні слідчі (розшукові) дії необхідно провести на початку кримінального провадження?

3. Які гласні й негласні слідчі (розшукові) дії потрібні для вилучення документації з видобутку бурштину?

21. Банкрутство ПАТ «Н-ська ТЕЦ» (99,989 % належить державі) розпочато у 2015 р. У грудні 2017 р. на підприємстві введено процедуру санації та призначено арбітражного керуючого, який і здійснив розтрату у 21 млн грн. Ця ж особа рішенням Господарського суду Одеської області у грудні 2017 р. призначена ліквідатором ПАТ «Н-ська ТЕЦ».

Підозрюваний у порушення вимог законодавства, що регулює діяльність на ринку природного газу України, уклав договір між ПАТ «Н-ська ТЕЦ» та комерційною компанією про постачання природного газу, однак та не мала технічної можливості виконати поставку, але кошти за договором у розмірі 21 млн грн від ПАТ «Н-ська ТЕЦ» отримала. Попередня правова кваліфікація дій – ч. 5 ст. 191 КК України.

Ознайомтеся з обставинами кримінального провадження та дайте відповіді:

1. Які слідчі версії можна висунути? Охарактеризуйте їх.

2. Які гласні й негласні слідчі (розшукові) дії слід провести?

3. Які гласні й негласні слідчі (розшукові) дії необхідні для вилучення документації?

22. До Управління Національної поліції України звернувся Д. із заявою про те, що у нього вимагає гроші заступник військового комісара М. за сприяння щодо можливості уникнути строкової служби сина Д. у ЗСУ. Комісар запропонував обдумати його пропозицію, а суму обіцяв назвати наступної зустрічі через тиждень. Дане повідомлення внесене до Єдиного реєстру досудових розслідувань 30.06.2015 р. Слідчий призначив проведення негласної слідчої (розшукової) дії аудіоконтролю приміщення, доручивши це оперативно-розшуковим співробітникам, під час якої в обласному військкоматі співробітники СБУ зафіксували розмову заступника військового комісара М. із Д. про те, як уникнути призову до строкової служби сина Д. За позитивне вирішення питання М. запросив винагороду, суму якої вголос не було названо. Наступна їх зустріч повинна відбутися через чотири дні за попереднім телефонним дзвінком.

Після ознайомлення з обставинами кримінального провадження дайте відповіді:

1. *Які слідчі версії можна побудувати? Охарактеризуйте їх.*

2. *Чи правильно застосована негласна слідча (розшукова) дія «аудіоконтроль приміщення»? Роз'ясніть порядок призначення і проведення негласної слідчої (розшукової) дії згідно зі ст. 260 КПК України.*

3. *Які тактичні операції або гласні і негласні слідчі (розшукові) дії необхідні для отримання доказової інформації?*

23. Суддя Н-ського районного суду вимагав та одержав від посередника кошти за задоволення цивільного позову на користь позивача про поновлення його на роботі та виплату йому компенсації в розмірі 1,5 млн грн. Свої «послуги» суддя оцінив у 9 000 доларів США, які передавались йому трьома частинами: дві частини (2500 та 3500 у гривневому еквіваленті) перераховані посередником дружині судді на розрахунковий рахунок ПАТ КБ «ПриватБанк», а третя передана посередником у кабінеті під час особистої зустрічі після винесення рішення.

Служителю Феміди інкримінується вчинення злочину, кваліфікованого за ч. 3 ст. 368 КК України («Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою»). Посередник в отриманні неправомірної вигоди, яким виявився колишній суддя того самого суду, обвинувачується у вчиненні злочину за ч. 3 ст. 368 КК України.

Розгляньте обставини кримінального провадження, дайте відповіді на питання:

1. Визначте елементи криміналістичної характеристики та прокоментуйте їх.

2. Які гласні і негласні слідчі (розшукові) дії необхідні?

3. Які гласні і негласні слідчі (розшукові) дії слід провести для вилучення документації?

С п и с о к л і т е р а т у р и

Бантішев О. Ф., Кузьмін С. А. Хабарництво: кваліфікація та документування: практ. посібник. Київ: Вид. ПАЛІВОДА А.В., 2009. 120 с.

Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: ратифік. Законом України «Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції» від 18.10.2006 р. № 251-V. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16

Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією: ратифік. Законом України від 18.10.2006 р. № 252-V. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101

Мышков Я. Е. Взятничество: методика расследования преступлений: монография. Харьков: ФИНН, 2011. 176 с.

Настільна книга детектива, прокурора, судді: коментар антикорупційного законодавства / за ред. М. І. Хавронюка. Київ: ВД Дакор, 2016. 496 с.

Науково-практичний коментар до Закону України «Про запобігання корупції» / наук. ред. М. І. Хавронюк. Київ: Ваїте, 2018. 472 с.

Особливості розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вимоги службовою особою: метод. рекомендації / С. С. Чернявський, О. Ф. Вакуленко, О. М. Толочко та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2014. 92 с.

Шепітько В. Ю., Журавель В. А. Розслідування злочинів корупційної спрямованості: наук.-практ. посібник / Нац. акад. прав. наук України, НДІ вивчення проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса. Харків: Харків юрид., 2013. 220 с.

Про практику розгляду судами справ про корупційні діяння та інші правопорушення, пов'язані з корупцією: постанова Пленуму Верховного Суду України від 25.05.1998 р. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-98>

Про судову практику у справах про хабарництво: постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-02>

Практическое пособие по борьбе с коррупцией и служебными правонарушениями в органах полиции / под ред. Пьера Апли, Марка Реммилару и др.; Женевский центр демократического контроля над вооруженными силами. Женева: DCAF, 2014. 420 с. URL: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/DCAF%20-%20Toolkit%20Police%20Integrity_Russian.pdf

Тема 7. РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Питання для обговорення

1. Криміналістична класифікація злочинів у сфері господарської діяльності.
2. Криміналістична характеристика злочинів у сфері господарської діяльності.
3. Обставини, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні.
4. Типові слідчі ситуації на початку кримінального провадження та комплекс слідчих (розшукових) дій щодо їх вирішення.
5. Побудова слідчих версій і планування розслідування злочинів у сфері господарської діяльності.
6. Тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій.

24. Засновник і голова ФГ «Геоліта» Щ. з метою одержання із бюджету дотації нібито для покриття затрат,

пов'язаних з закупівлею елітного насіння сільськогосподарських культур, надав у державний орган – управління сільського господарства Первомайської райдержадміністрації сфальсифікований документ – реєстр товарно-транспортних накладних на придбання елітного насіння. Фактично насіння не було куплене. На підставі цих неправдивих відомостей Харківське управління сільського господарства переказало на банківський рахунок ФГ «Геоліта» 7900 грн. Одержані із бюджету дотаційні кошти витрачені Щ. на потреби будівництва продуктового магазину.

Визначте, ознайомившись з кримінальним провадженням:

1. Елементи криміналістичної характеристики. Прокоментуйте їх.

2. Які обставини підлягають доказуванню у кримінальному провадженні?

3. Які гласні і негласні слідчі (розшукові) дії необхідно провести для вилучення документації?

25. Генеральний директор Приватного акціонерного товариства «Азнефть» І. з метою одержання кредиту надав у банк фіктивне техніко-економічне обґрунтування кредитного проекту, довідку про наявність у нього великої партії металобрухту, акт прийому-здачі на збереження металобрухту в Укрвтормет, договір між «Азнефть» та іранською фірмою «Хамідифер» про поставку металобрухту в Іран. Одержані кошти витратив на непередбачені кредитним договором цілі.

Розгляньте обставини кримінального провадження та дайте відповіді на наступні питання:

1. Які способи вчинення злочину? Охарактеризуйте їх.

2. Які гласні і негласні слідчі (розшукові) дії необхідно провести?

3. Які судові експертизи слід призначити?

26. Оперативними співробітниками податкової міліції зібраний первинний матеріал щодо О. У своєму поясненні він

указав, що 10.06.2015 р. до нього на вулиці підійшла невідома особа та за грошову винагороду запропонувала йому зайняти посаду директора підприємства. Через скрутне матеріальне становище він прийняв пропозицію. О. разом з невідомим громадянином 18.06.2015 р. прибули до офісного приміщення приватного нотаріуса. Там він завірив підписом Статут ТОВ «Грин Лайн», а також інші документи, згідно з якими є засновником та директором зазначеного підприємства. За це О. отримав від невідомого 3000 грн. Підписані у нотаріуса названі документи ТОВ «Грин Лайн», а також печатку підприємства О. передав невідомій особі. За вказівкою цієї особи О. відкрив поточний рахунок у банківській установі – ПАТ КБ «Фінансова ініціатива», уклавши договір про відкриття поточного рахунка у національній валюті, та отримав чекову книжку. У подальшому О. оформив рішення про зміну юридичної адреси ТОВ «Грин Лайн» та надав відповідні документи державному реєстратору для проведення реєстраційних дій з внесення змін до відомостей про юридичну особу, що не пов'язані зі змінами в установчих документах. Далі дії О. зводилися до зняття готівки за вказівкою свого куратора, використовуючи чекову книжку, та передачі її невідомим особам, які зв'язувалися з ним телефоном. За це О. отримував разові виплати у розмірі 200–300 грн.

Після вивчення кримінального провадження:

- 1. Визначте обставини, що підлягають доказуванню.*
- 2. Укажіть, які гласні і негласні слідчі (розшукові) дії необхідні.*
- 3. Встановіть, які гласні і негласні слідчі (розшукові) дії слід провести для вилучення документації.*

27. До Управління Національної поліції України у Дніпропетровській області звернувся представник місцевого меблевого комбінату із заявою про те, що до них 06.04.2017 р. на підприємство з пропозицією придбати продукцію прийшла особа, яка назвалася представником приватного підприємства

«Інтеркім», надала довіреність на своє ім'я, видану директором Д., і копії установчих реєстраційних документів. За умовами договору меблевий комбінат передає свою продукцію ПП «Інтеркім» на суму 120 000 грн після передоплати у розмірі 10%, а іншу частину коштів їм буде перераховано упродовж трьох місяців. Через скрутний фінансовий стан та проблеми з реалізацією меблів комбінат погодився на ці умови. Сума у розмірі 12 000 грн була внесена до каси підприємства готівкою, однак через три місяці інша частина коштів не надійшла. Спроби зв'язатися телефоном або відвідати офіс у м. Харків за вказаною в договорі адресою ні до чого не призвели.

У процесі проведення досудового розслідування слідчим встановлено, що ПП «Інтеркім» зареєстроване за три місяці до зазначених подій за паспортом особи, яка на той час померла, але значилася власником та директором підприємства. Місцем юридичної реєстрації є орендований номер у готелі міста. Під час аналізу кримінальних зведень з'ясовано, що аналогічні дії вчинені злочинцями й до ПАТ «Карловська меблева фабрика» (Полтавська область), ПАТ «Красноградська меблева фабрика» (Харківська область), ПАТ «Зоря» (Кіровоградська область). Усього своєю «підприємницькою» діяльністю злочинці завдали збитків меблевим виробникам на загальну суму 410 000 грн.

Ознайомтеся з обставинами кримінального провадження та дайте відповіді на наступні питання:

1. Визначте елементи криміналістичної характеристики та розкрийте їх.

2. Які гласні і негласні слідчі (розушуківі) дії необхідні?

3. Яку документацію слід вилучити? Де і якими гласними і негласними слідчими (розушуківими) діями?

Лабораторна робота

(за однією з наведених фабул скласти письмово план розслідування)

1. Директор ТОВ «Роман ЛТД» Н. звернулася до директора ТОВ «Рідний колос» Б. з пропозицією одержати на ТОВ «Рідний колос» кредит у банку і передати його ТОВ «Роман ЛТД» за певну винагороду. Свої дії Н. мотивувала тим, що її фірма знаходиться у складному фінансовому становищі і їй у такій ситуації кредит не видадуть, а ТОВ «Рідний колос» має стабільний фінансово-господарський стан. Вступивши у злочинну змову, Б. та Н. підготували сфальсифіковані необхідні документи для одержання кредиту і надали їх у Київське відділення Ощадбанку України м. Харків, причому їх за вказівкою Н. готувала головний бухгалтер ТОВ «Роман ЛТД» К. Під час попередньої перевірки матеріалів отримано інформацію про те, що К. здогадувалась про готування злочинної операції з грошовими коштами, але нікому не повідомляла, побоюючись втратити роботу. Грошові кошти за кредитом, одержані на ТОВ «Рідний колос», переведені на рахунок ТОВ «Роман ЛТД», де їх витратили на різні цілі.

2. У заяві керівника АТ «АЛЬФА-БАНК» до ГУНП України вказано, що директор і засновник ТОВ «Наіна» М. з метою одержання кредиту у розмірі 1 300 000 грн надала в банк завідомо неправдиву інформацію про наявність цілісного майнового комплексу перукарні вартістю 882 000 грн та вантажного автомобіля вартістю 490 000 грн, що нібито належить її фірмі.

Насправді ТОВ «Наіна» володіє лише обладнанням перукарні вартістю 20 000 грн, а саме приміщення, в якому розташована перукарня, знаходиться у комунальній власності і використовується на підставі договору оренди. Вантажний автомобіль проданий за рік до цього.

На підставі представлених оціночних актів майнового комплексу перукарні вартістю 882 000 грн та вантажного

автомобіля вартістю 490 000 грн 20.05.2016 р. АТ «АЛЬФА-БАНК» перерахувало грошові кошти у сумі 1 200 000 грн на розрахунковий рахунок ТОВ «Наіна». Протягом тижня гроші надійшли трьома траншами: 22.05.2016 р. за обладнання для перукарні на розрахунковий рахунок ТОВ «Евакс» 590 000 грн, 25.05.2016 р. на придбання будівельних матеріалів на розрахунковий рахунок ПП «Інтеркім» 378 000 грн та 27.05.2016 р. за виконання будівельних робіт на розрахунковий рахунок «Грин Лайн» 232 000 грн.

Після неодноразового звернення керівництва АТ «АЛЬФА-БАНК» до ТОВ «Наіна» щодо повернення грошових коштів за використання кредитних коштів погашення процентів не відбулось. Дане повідомлення внесене до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

3. У відділенні ПАБ «ІмексБанк», розташованого за адресою: м. Харків, вул. Короленка, 11, С. 16.08.2017 р. надав співробітникам банку завірену копію трудової книжки та довідку про свої доходи, що містили інформацію, відповідно, про знаходження С. у трудових відносинах з приватним підприємством «Чайм» на посаді менеджера з продажу друкованої продукції з 14.01.2017 р. і його дохід за останні шість місяців – 20757 грн. На підставі отриманих документів С. виданий споживчий кредит на придбання холодильника та пральної машини. Досудовим розслідуванням встановлено, що С. також надав ще одну підроблену довідку про доходи до відділу Департаменту соціального захисту населення Харківської обласної державної адміністрації, завдяки якій йому була нарахована житлова субсидія, і що С. офіційно не працює. У своєму поясненні С. зазначив, що довідки замовляв через мережу Інтернет, сплачував за них на картку ПАТ КБ «ПриватБанк» та забирав біля станції метро у невідомої особи.

4. Власник підвір'я Д., від якого 20.03.2015 р. до ГУНП України надійшла заява, здає свій будинок квартирантам. Під час пошуку електродрилі побачив у гаражі, який розташований на підвір'ї, підпільний цех зі спеціальним обладнанням,

приспосованим для масового виготовлення підакцизних товарів, а саме горілчаних виробів, у складі якого: пристрій для вироблення кришок та дозатори, лійки, спиртометри, пристрій для прорідження спиртової суміші. У гаражі на столі знайшов марки акцизного збору, ковпачки, кришечки, дозатори різних виробників алкогольних напоїв, плівку для обмотування паперових ящиків із горілчаною продукцією, інгредієнти для виробництва подрібленої горілки, спирт загальним об'ємом 85 л, ящик із пустими пляшками для розлиття готової суміші, оцет, глюкозу в медичних ампулах. Крім того, у кімнаті житлового будинку виявив: струменевий кольоровий принтер марки «Epson» та лазерний принтер марки «Xerox», комп'ютер та марки акцизного збору в кількості 500 штук. Д. пояснив, що всі ці речі та предмети належать його квартирантам, які на даний момент відсутні у місті, бо поїхали (з їх слів) на три дні у відрядження до іншої області.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Білоус В. В. Фіктивне підприємництво (криміналістична характеристика та програма розслідування): довідник слідчого. Харків: Одиссей, 2007. 184 с.

Лисенко В. В., Задорожний О. С., Дзісяк О. П. Ухилення від сплати податків: виявлення та розслідування: монографія. Київ: Істина, 2008. 216 с.

Журавель В. А. Розслідування легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: наук.-практ. посібник. Харків: Одиссей, 2005. 312 с.

Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень: наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5. Дата оновлення: 23.05.2017. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>

Протидія шахрайству в сфері страхування засобів автотранспорту: метод. рекомендації. Київ, 2008. 52 с.

Розслідування злочинів у сфері господарської діяльності: окремі криміналістичні методики: монографія / за ред. В. Ю. Шепітька. Харків: Право, 2006. 624 с.

Чернявський С. С. Фінансове шахрайство: методологічні засади розслідування: монографія. Київ: Хай-Тек Прес, 2010. 624 с.

Т е м а 8. РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Питання для обговорення

1. Поняття і загальна характеристика злочинів у сфері використання інформаційних технологій (ст. 361, 361¹, 361², 362, 363, 363¹ КК України).

2. Криміналістична характеристика злочинів у сфері використання інформаційних технологій.

3. Обставини, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні злочинів у сфері використання інформаційних технологій.

4. Особливості побудови слідчих версій і планування розслідування злочинів у сфері використання інформаційних технологій.

5. Типові слідчі ситуації на початку кримінального провадження у сфері використання інформаційних технологій та комплекс слідчих (розшукових) дій щодо їх вирішення.

6. Тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій.

28. О. В. Штакал займає згідно з наказом № 33 від 02.07.2012 р. посаду менеджера з обслуговування та кредитування приватних осіб у відділенні № 1 ПАТ «Креді Агріколь Банк», що на пр. Шевченка, 15 у м. Львів, є уповноваженим на введення даних про клієнта у програмному забезпеченні та програмних комплексах цього банку, що використовується для продажу фізичним особам відповідних продуктів банку, оформлення пакета документів (юридичної справи) та договорів вкладного рахунка, занесення до програмних комплексів параметрів клієнтів, договорів, рахунків, карток тощо. На досудовому слідстві встановлено, що

18.02.2016 р. О. В. Штакал, маючи доступ до ключів, паролів, кодів, несанкціоновано за відсутності заяви-погодження В. І. Ткаченка за допомогою робочого комп'ютера та присвоєного йому логіна та пароля втрутився у роботу автоматизованої системи названого вище банку та вніс неправдиві відомості про факт підключення розрахункового карткового рахунка В. І. Ткаченка до системи дистанційного обслуговування клієнтів «І - BANK», здійснивши при цьому підключення В. І. Ткаченка та перерахування грошових коштів, а саме сформував завідомо неправдивий електронний розрахунковий платіжний документ на переказ коштів, відповідно до якого без згоди В. І. Ткаченка перерахував 49 000 грн з карткового рахунка В. І. Ткаченка, відкритого у ПАТ «Креді Агріколь Банк», на рахунок, відкритий у ПАТ КБ «ПриватБанк», на ім'я О. В. Штакала, де через банкомати зняв 27 000 грн, а решту відправив за покупку смартфона Apple iPhone 7 Plus 128Gb.

Ознайомтеся з обставинами кримінального провадження та дайте відповіді на наступні питання:

1. Визначте елементи криміналістичної характеристики та прокоментуйте їх.

2. Які гласні і негласні слідчі (розшукові) дії необхідні?

3. Які гласні і негласні слідчі (розшукові) дії слід провести для вилучення документації?

29. Слідчим відділом Білоцерківського ВП ГУНП у Київській області розпочате досудове розслідування у кримінальному провадженні, відомості про яке внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань 02.02.2017 р., за ознаками злочину, передбаченого ч. 1 ст. 361 КК України. До ЧЧ Білоцерківського ВП 01.02.2017 р. надійшла заява від представника ТОВ «Біофарма-інвест» (Київська область, м. Біла Церква, вул. Київська, 37) про те, що 11.01.2017 р. невідома особа шляхом підробки електронних ключів несанкціоновано втрутилася в роботу системи електронного адміністрування ПДВ, а саме виконала від імені ТОВ «Біофарма-інвест» реєстрацію податкових накладних на користь ТОВ «Будлідер»

(ПІН371914320312), внаслідок чого спричинила матеріальний збиток вказаному товариству. У процесі розслідування встановлено, що телекомунікаційна мережа ТОВ «Біофарма-Інвест», а саме ЕОМ (головного бухгалтера та сервер програми «М.Е.Бос») містить відомості – електронні податкові накладні, зареєстровані 11.01.2017 р. на ТОВ «Будлідер». Це призвело до витоку, втрати, підробки, блокування інформації, спотворення процесу обробки інформації та порушення встановленого порядку маршрутизації, зокрема у частині, що стосується процесу поводження з електронними податковими накладними, зареєстрованими 11.01.2017 р. від імені ТОВ «Біофарма-Інвест» на ТОВ «Будлідер».

Розгляньте обставини кримінального провадження та дайте відповіді на такі питання:

- 1. Визначте елементи криміналістичної характеристики та прокоментуйте їх.*
- 2. Які гласні і негласні слідчі (розшукові) дії необхідні?*
- 3. Які гласні і негласні слідчі (розшукові) дії слід провести для вилучення документації?*

30. До Департаменту кіберполіції Національної поліції України звернулися представники ТОВ «БСМ» із заявою про те, що 06.07.2015 р. приблизно о 45 хвилині на першу на сервери установи здійснена DDoS-атака, яка призвела до блокування та спотворення процесу обробки інформації, унаслідок чого заблоковано працездатність сервісу прийому-переказу платежів та доступ агентів до модуля адміністрування системи і перегляду особистої статистики.

Під час допиту заявників встановлено, що ТОВ «БСМ» займається прийомом платежів на користь операторів стільникового зв'язку та інших провайдерів на території України. У зазначений час почалась аномальна мережева активність, яка проявилася у завантаженні каналу зв'язку на 100 %. Дана атака полягала у величезній кількості звертань до web-сервера по Інтернет протоколу TCP на 80 порт. При обробці такої кількості звертань до web-сервера витрачається велика кількість ресурсів, що призводить до відмови в обслуговуванні. Так само 07.07.2015 р. було зареєстровано

атаку на 443 порт по протоколу TCP із встановленням безлічі з'єднань та миттєвим їх припиненням.

На електронну адресу підприємства 08.07.2015 р. надійшов лист від невідомої особи, яка заявила, що відповідальність за вказані DDoS-атаки бере на себе, за «певну оплату» пропонувала позбавити від них та допомогти у поліпшенні системи безпеки й придушити конкуруючі компанії шляхом DDoS-атаки. За свої послуги невідомий запросив 250 000 грн, які необхідно перерахувати на рахунок електронної платіжної системи Webmoney Transfer R23068491844. У разі відмови атаки будуть продовжені. Листи надходили з різних IP-адрес, що належать провайдеру «Воля». За даними, отриманими в результаті моніторингу мережі, встановлено, що особа, причетна до організації DDoS-атаки, може користуватися в мережі Інтернет псевдонімом «Wolf».

Розгляньте обставини кримінального провадження та дайте відповіді на наступні питання:

- 1. Визначте елементи криміналістичної характеристики та прокоментуйте їх.*
- 2. Які обставини необхідно встановити?*
- 3. Які гласні і негласні слідчі (розшукові) дії слід провести?*

С п и с о к л і т е р а т у р и

Біленчук П. Д. Комп'ютерна злочинність: навч. посібник. Київ: Атіка, 2002. 204 с.

Голубев В. О. Розслідування комп'ютерних злочинів: монографія. Запоріжжя: Гуманітар. ун-т «ЗІДМУ», 2003. 157 с.

Коваленко М. М. Комп'ютерні віруси і захист інформації. Київ: Наук. думка, 1999. 268 с.

Колесник В. А. Розслідування комп'ютерних злочинів: наук.-метод. посібник. Київ: НАСБУ, 2003. 124 с.

Салтевський М. В. Основи методики розслідування злочинів, скоєних з використанням ЕОМ: навч. посібник. Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2000. 35 с.

Шилан Н. Н., Кривонос Ю. М., Бирюков Г. М. Компьютерные преступления и проблемы защиты информации: монографія. Луганск: РИО ЛИВД, 1999. 60 с.

Т е м а 9. РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Питання для обговорення

1. Криміналістична класифікація злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (ст. 364, 364¹, 365, 365², 366, 366¹, 367, 368, 368², 368³, 368⁴, 369, 369², 369³, 370 КК України).

2. Криміналістична характеристика злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

3. Обставини, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

4. Особливості побудови слідчих версій і планування розслідування злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

5. Типові слідчі ситуації на початку кримінального провадження злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, та комплекс слідчих (розшукових) дій щодо їх вирішення.

6. Тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій.

31. А. у службовому кабінеті адміністративного будинку ГУНП у Житомирській області, що за адресою: м. Житомир, вул. Старий Бульвар, 5/37, 25.01.2018 р. під час допиту його як свідка у кримінальному провадженні звернувся до оперуповноваженого УЗЕ у Житомирській області з пропозицією вчинити дії, спрямовані на приховання фактів незаконності походження лісопродукції, яку було викрито останнім на території його деревообробного цеху, відсутності відповідних дозвільних документів, які підтверджують законність функціонування вказаного цеху, а також виявлених

порушень від відповідних контролюючих органів. Одночасно А. здійснив спробу надати за це службовій особі 3 000 грн. Оперуповноважений відмовився від запропонованих грошей.

Ознайомтеся з кримінальним провадженням та дайте відповіді на наступні питання:

- 1. Визначте елементи криміналістичної характеристики та прокоментуйте їх.*
- 2. Які обставини необхідно встановити у процесі досудового слідства?*
- 3. Які гласні і негласні слідчі (розишукові) дії слід провести?*

32. Старший державний інспектор митного поста «Піща» Волинської митниці ДФС України К. 01.10.2015 р. на території митного поста не провів відповідного огляду транспортного засобу та здійснив митне оформлення автомобіля марки «Ауді А6», помістивши його у митний режим «тимчасове ввезення до 1 року громадянином-нерезидентом» без сплати акцизного збору, ввізного мита, компенсаційного мита та податку на додану вартість, у зв'язку з чим до державного бюджету не надійшло належних податкових зборів та обов'язкових платежів на загальну суму 361764,97 грн.

Розгляньте обставини кримінального провадження та дайте відповіді:

- 1. Визначивши елементи криміналістичної характеристики, прокоментуйте їх.*
- 2. Які обставини необхідно встановити у процесі досудового слідства?*
- 3. Які гласні і негласні слідчі (розишукові) дії слід провести?*

33. У ході досудового розслідування кримінального провадження за ч. 4 ст. 190 КК України під час обшуку за місцем проживання в одного з підозрюваних вилучено 85 000 доларів США, 3 700 євро та 100 канадських доларів. Їх перерахував і зафіксував у протоколі слідчий Бондар. Обшук у підозрюваного закінчено о 22 годині, а десть о 23 слідчий Бондар помістив їх на зберігання у службовий сейф у своєму

робочому кабінеті, в якому працюють ще двоє слідчих – Кісильов та Вакула. Потім пішов до керівництва з результатами проведеного обшуку і взяв відгул на два дні. Через зазначений час зайшов до свого кабінету, глянув на сейф і згадав, що, поспішаючи додому, забув його опечатати. Відкривши, відразу помітив, що пачок з грошима стало менше. Перерахувавши, встановив, що недолічує 50 000 доларів США та 3 000 євро. За даним фактом було розпочате кримінальне провадження.

Ознайомтеся з обставинами кримінального провадження та дайте відповіді на питання:

- 1. Визначте елементи криміналістичної характеристики та прокоментуйте їх.*
- 2. Які обставини необхідно встановити у процесі досудового слідства?*
- 3. Які гласні і негласні слідчі (розшукові) дії слід провести?*

34. За заявою П. розпочате кримінальне провадження стосовно інспектора К. П. указував, що на нього незаконно накладено штраф інспектором К. Дійсно, інспектор К. зупинив його біля ТРК «Караван», перевіряв документи (посвідчення водія), нагадав про обережність їзди, але жодних протоколів не складав, відповідно П. ніяких документів не підписував.

Досудовим розслідуванням встановлено, що 27.11.2016 р. інспектор К. сектору реагування патрульної поліції Куп'янського ВП ГУНП у Харківській області у приміщенні Куп'янського ВП ГУНП у Харківській області відкрив фіктивне провадження у справі про адміністративне правопорушення стосовно П. про вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого КУПАП, а саме вніс відомості до протоколу за ст. 178 КУПАП.

Ознайомтеся з обставинами кримінального провадження та визначте:

- 1. Елементи криміналістичної характеристики. Розкрийте їх.*
- 2. Які гласні і негласні слідчі (розшукові) дії необхідні?*
- 3. Які гласні і негласні слідчі (розшукові) дії слід провести для вилучення документації?*

Список літератури

Алексеев О. О., Весельський В. К., Пяковський В. В. Розслідування окремих видів злочинів: навч. посібник для студентів ВНЗ. Київ: ЦУЛ, 2013. 277 с.

Бантисhev О. Ф., Рибачук В. І. Відповідальність за злочини у сфері службової діяльності: питання кваліфікації злочинів, передбачених розділом XVII Кримінального кодексу України: навч. посібник Київ: Ін Юре, 2003. 116 с.

Клим А. М. Криміналістическая методика расследования злоупотребления властью или служебными полномочиями. Минск, 2000. 81 с.

Криміналістична тактика і методика розслідування окремих видів злочинів: навч. посібник / за ред. О.М. Джужі. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2010. 524 с.

Розслідування злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: метод. рекомендації. Київ, 2012. 184 с.

Слуцька Т. І. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені у сфері службової діяльності: навч. посібник. Київ: КНТ, 2007. 168 с.

Тютюгін В. І. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: навч.-практ. посібник. Харків: Право, 2014. 232 с.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота студентів є складовою навчального процесу, основним засобом опанування матеріалу в позааудиторний час. Метою є оволодіння в повному обсязі навчальною програмою і формування самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність. Завдання – засвоєння, закріплення та систематизація відповідних теоретичних знань, а також їх застосування при виконанні практичних завдань, за рахунок чого забезпечується підготовка до поточних аудиторних (практичних) занять.

Зміст самостійної роботи визначається навчальною програмою дисципліни та іншими методичними матеріалами, а обсяг викладачем, який організує та контролює її на семінарських заняттях, у процесі індивідуально-консультативної роботи та під час поточного контролю, рекомендує конкретні джерела та форми роботи з ними. Це дозволяє студентові на відповідному рівні не лише оволодіти програмними положеннями методики розслідування окремих видів злочинів, а й здобути досвід опанування та практичного застосування їх в юридичній практиці, сприяє формуванню навичок і вмінь одержувати додаткові знання.

Формами її є:

доопрацювання матеріалів лекцій та робота з рекомендованою літературою;

підготовка до практичних занять, виконання завдань за темами практичних занять;

робота в інформаційних мережах, зокрема ознайомлення із судовими ухвалами та вирокami у кримінальних справах, розміщеними в Єдиному державному реєстрі судових рішень, із рішеннями Європейського суду з прав людини, оприлюдненими на сайті Міністерства юстиції України, а також вивчення узагальнень судової практики й

висновків щодо застосування норм права, підготовлених Верховним Судом України;

розробка рішень за ситуаційними завданнями та складання проектів планів розслідування злочинів;

підготовка до ділової гри, дискусії та рефератів за темами практичних занять;

робота у комп'ютерному класі кафедри криміналістики з навчальними програмами за різними темами з методики розслідування злочинів, базою даних «Практика слідчого» та базою знань «Автоматизоване робоче місце слідчого “Інсайт”»;

долучення до роботи студентського наукового гуртка, підготовка наукових доповідей та їх презентація і участь у студентських наукових конференціях;

написання наукових статей та тез наукових доповідей, приєднання до Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт і олімпіад, турнірів та інших змагальних заходів;

узагальнення слідчої, судової та експертної практики відповідно до певних тем та формування портфоліо (тематичний портфоліо літературних джерел та публікацій, портфоліо нормативних актів, портфоліо криміналістичних термінів та ін.).

ПЕДАГОГІЧНИЙ КОНТРОЛЬ

Педагогічний (поточний) контроль знань студентів з навчальної дисципліни «Розслідування злочинів: загальнокриміналістичні засади методики, тактики та технології» здійснюється викладачем, який проводить практичні заняття, протягом одного навчального семестру.

Видами його є:

1) тематичний, який спрямований на регулярне системне визначення: активності роботи та якості відповідей студентів на практичних заняттях за кожною темою, рівня

розв'язання ситуаційних завдань; активності у дискусіях, ділових іграх тощо, вирішенні практичної частини контрольних робіт; якості виконання та оформлення результатів проведених контрольних робіт, тестів тощо;

2) оцінювання самостійної роботи студента, що передбачає якісні результати: долучення до роботи студентського наукового гуртка (проблемної групи чи лабораторії) з криміналістики; підготовка, презентація і захист наукової доповіді на засіданні гуртка; написання рефератів з дисципліни, наукових статей, тез наукових доповідей, їх публікація, участь у наукових (науково-практичних) заходах; узагальнення правозастосовної практики за проблематикою навчальної дисципліни та ін.

ПІДСУМКОВЕ ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ

Підсумковий контроль знань студентів відбувається наприкінці вивчення навчальної дисципліни (викладачем, який проводив практичні заняття) у формі заліку.

Завданням його є перевірка якості оволодіння матеріалом у цілому, здатності використовувати набуті знання під час аргументації своєї позиції при розв'язанні модельованих практичних ситуацій, з приводу дискусійних питань, оцінка якості сформованих практичних умінь та навичок застосування криміналістичних засобів тощо.

Загальна підсумкова оцінка з навчальної дисципліни складається з суми балів за результатами поточного (педагогічного) контролю та підсумкового контролю.

Оцінка виставляється за такими критеріями:

Оцінка	Критерії оцінювання знань і умінь студента
«зараховано»	Знання основного навчального матеріалу в обсязі, що необхідний для майбутньої роботи за професією, опрацювання рекомендованої літератури, здатність до використання отриманих результатів у практичній діяльності
«не зараховано»	Прогалини у знанні основного навчального матеріалу, наявність суттєвих помилок у відповідях на поставлені питання, неможливість у достатньому обсязі засвоїти матеріал без додаткової підготовки, низька активність на практичних заняттях

З М І С Т

Вступ.....	3
Загальний розрахунок годин лекцій та практичних занять	5
Список нормативно-правових актів та літератури до всіх тем.....	6
Завдання до практичних занять та самостійної роботи.....	8
Тема 1. Теоретичні основи та технології побудови криміналістичних методик розслідування злочинів.....	8
Тема 2. Структура та зміст окремої криміналістичної методики.....	9
Тема 3. Організаційно-тактичні основи взаємодії в розкритті й розслідуванні злочинів.....	13
Тема 4. Організаційно-тактичні основи групового методу розслідування злочинів.....	19
Тема 5. Тактика нейтралізації протидії розслідуванню злочинів.....	24
Тема 6. Розслідування злочинів корупційної спрямованості.....	30
Тема 7. Розслідування злочинів у сфері господарської діяльності...	35
Тема 8. Розслідування злочинів у сфері використання інформаційних технологій.....	42
Тема 9. Розслідування злочинів у сфері службової діяльності.....	46
Самостійна робота	50
Педагогічний контроль	51
Підсумкове оцінювання успішності студентів	52

Навчальне видання

Електронне видання

**МАТЕРІАЛИ
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ:
ЗАГАЛЬНОКРИМІНАЛІСТИЧНІ
ЗАСАДИ МЕТОДИКИ, ТАКТИКИ
ТА ТЕХНОЛОГІЙ»**

(обов'язкова)

для студентів денної форми навчання

другого (магістерського) освітньо-кваліфікаційного рівня
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»

У к л а д а ч і : ШЕПІТЬКО Валерій Юрійович,
ГЕТЬМАН Галина Миколаївна,
КОСТЕНКО Марина Володимирівна,
КУРМАН Олександр Васильович,
ЛАТИШ Катерина Володимирівна,
МАРУШЕВ Анатолій Дмитрович,
СПАСЕНКО Костянтин Олександрович,
ЯРЕМЧУК Вікторія Олегівна

Відповідальний за випуск *В. Ю. Шепітько*

Редактор *Л. М. Рибалко*

Комп'ютерна верстка *Л. П. Лавриненко*